

Image Schemas And Their Semantic Function In Surah Hadid

Roghayeh Habibpour Goudarzi

M.A. in Qur'an and Hadith Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran

Mohammad Mahdi Shahmoradi Fereidouni

Assistant Professor, Department of Qur'an and Hadith Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran

Mohammad Sharifi

Associate professor, Department of Qur'an and Hadith Sciences, Yazd University, Yazd, Iran

Abstract

Acquiring the deep knowledge of the Qur'an is essential as an eternal miracle of the Prophet of Islam. Using the achievements of various human sciences, including new linguistics, enables better and more accurate access to Qur'anic knowledge. One of the ways in the field of cognitive semantics to help achieve the deep meanings of the Qur'an is to use the Image schema. Image schemas are a bridge between structural experiences and cognitive domains such as language. The most important image schemas that Johnson introduces; The image schemas are called path, container and force schemas. This research was done by descriptive-analytical method and by collecting library information. It is necessary to study and examine the Qur'an as an eternal miracle of the Prophet of Islam in a special way in order to obtain its deep knowledge. One of the ways in the field of cognitive semantics to help achieve the deep themes of the Qur'an is to use image schema. The findings indicate that all three image schemas (path, container, force) have been used to convey abstract concepts in Surah Hadid, and the container schema has the highest frequency. To convey concepts such as truth, the consequences of affairs, sending

– Corresponding Author: mm.shahmoradi@umz.ac.ir

How to Cite: Habibpour Goudarzi, R., Shahmoradi Fereidouni, M. M., Sharifi, M. (2025). Image Schemas And Their Semantic Function In Surah Hadid, *Journal of Seraje Monir*, 16(51), 111-144. DOI: 10.22054/AJSM.2024.78580.2015

messengers, humility, death, etc., from the path schema, and to convey concepts such as earth and sky, The place of believers and hypocrites in the hereafter, sedition, progeny, covenant, mercy, heart, etc. from the container schema and to convey the concepts of disbelief, the belief gap between believers and hypocrites, faith

Extended Abstract

1. Introduction

Attaining a profound understanding of the Qur'an, as the everlasting miracle of the Prophet of Islam, requires the use of modern approaches in the humanities. Among these, Cognitive Semantics—a field studying how meaning is mentally structured and understood—provides a powerful framework for exploring how meaning is conceptualized in the sacred text. Within this field, Image Schema Theory, proposed by Mark Johnson (1987), serves as a conceptual bridge between bodily experience and higher-level cognitive structures, such as language. Image schemas are recurring, dynamic patterns of human perception and physical interaction with the environment, such as patterns of movement or spatial containment, which enable abstract notions to be comprehended through embodied experience.

This study investigates the presence and semantic function of image schemas in Surah *al-Ḥadīd*, aiming to uncover how abstract theological and ethical concepts are represented through embodied cognitive patterns. The research argues that analyzing Qur'anic meaning through image schemas—namely, the Path, Container, and Force schemas—reveals a deep and systematic organization of meaning in the Qur'an that links human sensory experience with divine communication.

Research Question(s)

Based on the aims of this study, the principal research questions are as follows:

Which of Johnson's three major image schemas—Path, Container, and Force—are present in Surah *al-Ḥadīd*, and what is the relative frequency of each?

How does each image schema function in conveying and conceptualizing the abstract meanings within the surah?

In what ways do the image schemas of Surah *al-Ḥadīd* construct

its semantic and cognitive system, particularly regarding the notions of faith, disbelief, death, forgiveness, and the Hereafter?

What is the relationship between the image-schematic structures identified in the surah and the theoretical principles of Cognitive Semantics as proposed by Johnson and Lakoff?

2. Literature Review

Previous studies on cognitive approaches to the Qur'an have explored specific aspects of metaphor and schema, but seldom applied them comprehensively to a single surah. Qaemini and Zolfaqari (2016) examined image schemas in the contexts of worldly and otherworldly life, identifying Path, Container, and Force schemas as the dominant structures. Rastgou and Salehi (2018) focused on the Force schema within Qur'anic discourse and demonstrated that concepts such as disbelief and hypocrisy are metaphorically framed as barriers or obstacles. Mohammadi and Jamshidi (2020) analyzed image schemas and conceptual metaphors in the thirtieth part of the Qur'an and found a wide variety of schema-based metaphors, including compulsion, resistance, and deviation.

Despite these contributions, no comprehensive cognitive-semantic analysis has yet been dedicated to Surah *al-Hadīd*, a chapter that integrates theological, ethical, and eschatological notions within a highly figurative linguistic structure. Therefore, this research fills a notable gap by conducting a systematic analysis of image schemas within a single surah, combining qualitative interpretation with quantitative frequency assessment.

3. Methodology

The study follows a descriptive-analytical design. All verses of Surah *al-Hadīd* were examined to identify lexical (word-based) and syntactic (structure-based) indicators of image-schematic patterns. The analysis was guided by Johnson's tripartite classification: Path, Container, and Force schemas. Each verse containing schematic evidence was interpreted in light of classical and modern Qur'anic commentaries (including *al-Mīzān*, *Majma' al-Bayān*, *al-Tibyān*, Nemoone, and *al-Kāshif*) to ensure theological and linguistic validity.

Subsequently, the relative frequency (i.e., the proportion of times something appears compared to the total) of each schema type was calculated statistically, and the semantic roles (i.e., functions in

conveying meaning) of the schemas in conveying abstract Qur'anic concepts were described and compared. This combination of conceptual analysis and quantitative distribution allows for both interpretive depth and structural precision.

4. Results

Findings indicate that all three image schemas are employed in Surah *al-Hadīd* to express abstract meanings, yet with varying frequency and function.

The Container schema exhibits the highest occurrence (71.8%), reflecting its dominance in representing metaphysical and moral containment.

The Force schema accounts for 18%, primarily in verses depicting resistance, denial, and spiritual conflict.

The Path schema appears in 10.25% of the cases, portraying dynamic processes such as guidance, faith, and moral transformation.

Specifically:

The Path schema structures concepts such as the ultimate return of all matters to God, faith and enlightenment, forgiveness, and the nature of death. Lexical items such as *Ilā*, *Sābaqū*, and *Turja 'u* create motion frames that conceptualize spiritual progress from origin (worldly life or ignorance) to destination (divine truth or enlightenment).

The Container schema models abstract domains as spatial enclosures, such as heaven and earth, the book and divine law, the heart, reward and punishment, paradise and hell, and the human self. Such metaphors render invisible realities tangible, reflecting the Qur'an's embodied vision of cosmic order and moral capacity.

The Force schema portrays oppositional dynamics such as belief vs. denial and the spiritual barrier between believers and hypocrites. These express the struggle of forces in moral and theological contexts and resonate with Talmy's theory of Force Dynamics, where motion and resistance constitute meaning.

Overall, the quantitative pattern demonstrates that Surah *al-Hadīd* deploys image schemas systematically to transform experiential perception into theological insight.

5. Discussion

The analysis reveals that the surah constructs its conceptual world

through a coherent integration of movement, containment, and power. The predominance of the Container schema underscores the Qur'an's ontological vision of the universe as an encompassing structure of divine order: the heavens and the earth, paradise and hell, and even the human heart function as "Vessels" that contain divine signs and moral realities.

The Path schema, by contrast, conveys existential dynamism. Faith, repentance, and the journey toward forgiveness are consistently framed as motion from darkness to light, from ignorance to knowledge, or from distance to nearness, symbolizing spiritual ascent. This reflects the Qur'an's didactic method of urging believers toward an active, goal-oriented movement "Toward God."

The Force schema encapsulates the dialectic of divine and human agency: disbelief and hypocrisy are depicted as obstacles, barriers, or counter-forces that impede spiritual progress, while faith represents the overcoming of resistance through divine empowerment. This schema reinforces the ethical narrative of struggle and highlights the experiential tension between submission and rebellion.

Collectively, these three schema types form a cognitive architecture that mirrors the moral and metaphysical structure of the surah. The interaction of Path, Container, and Force establishes an interrelated network of meanings that transcends mere linguistic description, revealing the embodied logic underlying Qur'anic revelation.

6. Conclusion

This research demonstrates that Image Schema Theory offers an effective cognitive-semantic framework for analyzing Qur'anic meaning. In Surah *al-Hadīd*, the triad of Path, Container, and Force schemas interacts systematically to communicate divine truths in a form accessible to human cognition. The dominance of the Container schema suggests that the Qur'an conceptualizes existence as a layered system of capacities and enclosures—spiritual, moral, and cosmic—capable of holding divine realities.

Meanwhile, the presence of the Path and Force schemas illustrates the Qur'an's emphasis on dynamic spiritual journey and moral struggle as intrinsic to human life. The believer's movement "Within the container of existence" and confrontation with obstacles of

disbelief represent a deeply embodied portrayal of faith as a process and a form of resistance.

Thus, Surah *al-Ḥadīd* may be interpreted as a cognitive map of human and cosmic order: a realm where movement, containment, and power are interwoven to convey divine wisdom. The study's findings not only shed light on the internal coherence of Qur'anic imagery but also provide a methodological basis for future research on other surahs through cognitive-semantic analysis, bridging classical exegesis with modern linguistic insight.

Keywords: Image Schema, Semantic Function, Surah *al-Ḥadīd*, Cognitive Semantics, Qur'anic Linguistics, Embodiment Theory, Conceptual Metaphor.

طرح‌واره‌های تصویری و کارکرد معنایی آن در سوره حدید

دانشجوی کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث، دانشکده
الهیات و معارف اسلامی دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران

رقیه حبیب‌پور گودرزی

استادیار علوم قرآن و حدیث، دانشکده الهیات و معارف اسلامی
دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران

محمد مهدی شاهمرادی فریدونی *

دانشیار گروه علوم قرآن و حدیث، دانشکده الهیات دانشگاه یزد،
یزد، ایران

محمد شریفی

چکیده

حصول به معارف عمیق قرآن به‌عنوان معجزه جاودانه پیامبر اسلام ضروری است. استفاده از دستاوردهای حاصل از علوم مختلف انسانی از جمله زبان‌شناسی جدید، دسترسی بهتر و دقیق‌تر معارف قرآنی را میسر می‌نماید. یکی از راه‌ها در حوزه معناشناسی شناختی جهت کمک در دستیابی به معانی بلند قرآن، بهره‌گیری از طرح‌واره تصویری است. طرح‌واره‌های تصویری پلی میان تجربه‌های ساختاری و قلمروهای شناختی همانند زبان هستند. مهم‌ترین طرح‌واره‌های تصویری که جانسون معرفی می‌نماید؛ طرح‌واره‌های تصویری حجمی، حرکتی و قدرتی است. هدف این پژوهش شناسایی و تحلیل آیاتی است که دارای طرح‌واره تصویری هستند با استفاده از نظریه طرح‌واره‌های تصویری تا نحوه مفهوم‌سازی مفاهیم انتزاعی و مجرد تعابیر قرآنی بررسی و تبیین گردد. این پژوهش با روش توصیفی - تحلیلی و با گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای انجام شد. یافته‌ها بیانگر آن است که از هر سه طرح‌واره تصویری (حرکتی، حجمی، قدرتی) برای انتقال مفاهیم انتزاعی در سوره حدید استفاده شده است که طرح‌واره حجمی از بیشترین بسامد (۸/ ۷۱ درصد) برخوردار است. برای انتقال مفاهیمی مانند حق، عواقب امور، ارسال رسل، تواضع، مرگ و... از طرح‌واره تصویری حرکتی و برای انتقال مفاهیمی مانند زمین و آسمان، مغفرت، فتنه، ذریه، میثاق، جایگاه مؤمنان و منافقان در آخرت، رحمت، قلب و... از طرح‌واره تصویری حجمی و برای انتقال مفاهیم فاصله

* نویسنده مسئول: mm.shahmoradi@umz.ac.ir

۱۱۸ | دو فصلنامه علمی سراج مُنیر | سال شانزدهم | شماره ۵۱ | پاییز و زمستان ۱۴۰۴

اعتقادی مؤمنان و منافقان، ایمان و تکذیب از طرح‌واره تصویری قدرتی بهره گرفته شده است. همچنین برای انتقال دو مفهوم اجر و راه خدا از طرح‌واره‌های تصویری حجمی و حرکتی و مفهوم فاصله اعتقادی مؤمنان و منافقان از دو طرح‌واره تصویری قدرتی و حجمی بهره گرفته شده است.

کلیدواژه‌ها: طرح‌واره تصویری، کارکرد معنایی، سوره حدید، معناشناسی شناختی.

۱. مقدمه

به کارگیری پیشرفت‌های حاصل از علوم مختلف انسانی از جمله زبان‌شناسی نوین دسترسی بهتر و دقیق‌تر معارف قرآنی را تسهیل می‌نماید. قرآن دارای سطوح و لایه‌های گوناگونی است و معارف اسلامی نیز بر بهره‌مندی از تمام سطوح آن تأکید دارد. دانشمندان و پژوهشگران هر عصری، ابزار و امکاناتی جهت مطالعات قرآنی در دست دارند که با کمک آن فضاها و تازه‌های نو و کشف و استخراج می‌نمایند. (میرزایی، ۱۳۹۵: ۶)

جورج لیکاف^۱، رونالد لنگاکر^۲ و لئو تالمی^۳ از چهره‌های برجسته زبان‌شناسی شناختی هستند؛ ناگفته نماند که هر کدام رویکردشان نسبت به زبان‌شناسی شناختی، خاص بوده و به همین دلیل رویکردهای متفاوتی نسبت به زبان‌شناسی شناختی وجود دارد. از میان این افراد سهم لنگاکر را بیش از همه باید دانست. بسیاری او را پایه‌گذار زبان‌شناسی شناختی می‌دانند (قائم‌نیا، ۱۳۹۰: ۴۶).

مارک جانسون^۴ (۱۹۸۷) به‌عنوان یکی دیگر از نظریه‌پردازان طرح‌واره تصویری بیان داشته است طرح‌واره‌های تصویری ایجادکننده یک ارتباط میان تجارب ساختاری و قلمروهای شناختی بالاتر مثل زبان هستند. (تیغ‌نورد، ۱۳۹۶: ۲۳) جانسون طرح‌واره‌هایی را معرفی نموده است که مهم‌ترین طرح‌واره‌های تصویری، طرح‌واره حرکتی^۵، حجمی^۶ و قدرتی^۷ هستند که طرح‌واره‌های سطح پایه را تشکیل می‌دهند. (Johnson, 1987: 127) علاوه بر این سه سطح طرح‌واره‌های دیگری مانند تعادلی، ربطی، چرخه‌ای، کانونی، حاشیه‌ای، دور-نزدیک، کل - جزء، تماس، ادغام و انفکاک نیز برای ملموس کردن مفاهیم انتزاعی پیشنهاد شده است (لیکاف و جانسون، ۱۳۹۴: ۵۲-۴۸).

در این پژوهش قصد داریم مفاهیم موجود در سوره حدید را بر اساس طرح‌واره‌های

1 George likoff
2 Ronald Langacker
3 Leo Talmy
4 Mark jonson
5 Path schema
6 Container schema
7 Force schema

تصویری موجود در آن تشریح نماییم تا مشخص شود طرح‌واره‌های موجود در سورهٔ حدید جهت تصویرسازی کدامین مفاهیم انتزاعی در ذهن مخاطب به کار گرفته شده‌اند؟ کدام یک از طرح‌واره‌های سه‌گانه (حرکتی، حجمی، قدرتی) در سوره حدید بیش‌ترین فراوانی را دارد؟

با بررسی آیات سورهٔ حدید، آیاتی که دارای طرح‌وارهٔ تصویری هستند شناسایی و با استفاده از نظریهٔ طرح‌واره‌های تصویری و تحلیل آیات سورهٔ حدید سعی می‌شود نحوه مفهوم‌سازی مفاهیم انتزاعی و مجرد تعابیر قرآنی بررسی و تبیین گردد.

۱-۱. پیشینهٔ تحقیق

- قائمی و ذوالفقاری (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان «طرح‌واره‌های تصویری در حوزه زندگی سفر دنیوی و اخروی در زبان قرآن» بیان داشتند زندگی دنیوی و اخروی از جمله مفاهیمی است که در قرآن کریم به تفصیل مطرح شده است. پژوهش به روش تحلیلی - توصیفی انجام شده و به این سؤال پاسخ داد که طرح‌واره‌های تصویری در زبان قرآن در حوزه زندگی دنیوی و اخروی چگونه شکل گرفته‌اند؟ بر اساس نتایج طرح‌واره‌های حرکتی، حجمی، قدرتی موقعیت بالا و پایین، خطی نزدیکی و دوری و موقعیت عقب و جلو در حوزه زندگی دنیوی و اخروی به کار رفته است.

- راستگو و صالحی (۱۳۹۷) در مقاله خود با عنوان «بررسی طرح‌واره تصویری قدرتی در گفتمان قرآنی با رویکرد زبان‌شناسی شناختی» بیان داشتند که طرح‌واره قدرتی همانند دیگر انواع طرح‌واره‌ها در راستای تحسین و تبیین ژرف‌تر معنا اتفاق می‌افتد و هدف از طرح‌واره‌ها در متن قرآن درک این چارچوب ضروری است. بر اساس طرح‌وارهٔ قدرتی مفاهیم انتزاعی کفر و نفاق و ذلت به مثابهٔ سد و مانع و دارای قدرت به تصویر درآمده‌اند.

- محمدی و جمشیدی (۱۳۹۹) در مقالهٔ خود با عنوان بررسی «طرح‌واره‌های تصویری و استعاره‌های مفهومی در جزء سی‌ام قرآن کریم» بیان داشتند که در زیرساخت استعاره‌های موجود در آیات منتخب، انواع طرح‌واره‌ها به چشم می‌خورد که به‌عنوان شاهد مثالی از هنجارها و ناهنجاری‌هایی در قرآن از طریق استعاره‌های دارای طرح‌واره‌های اجبار، مانع،

طرح‌واره‌های تصویری و کارکرد معنایی آن در سوره حدید؛ حبیب‌پور گودرزی و همکاران | ۱۲۱

رفع مانع، تغییر مسیر یا انحراف، نیروی متقابل، جذب و کشش و توانایی از طریق این الگو، منطبق و قابل اجرا است.

با توجه به پژوهش‌های انجام‌شده، بررسی طرح‌واره‌های تصویری و کارکرد معنایی آن در سوره حدید تاکنون صورت نگرفته است.

۲. مفاهیم نظری پژوهش

۲-۱. سوره حدید

گروهی از سوره‌های قرآن که با تسیح شروع شده‌اند سور مسبحات نام دارند. (حجتی، ۱۳۶۸: ۱۱۵) سوره حدید نیز از مسبحات است. نام‌گذاری این سوره به «حدید» به خاطر تعبیری است که در آیه ۲۵ سوره آمده است. (مکارم شیرازی، ۱۳۷۱: ۲۳/۳۰۴)

۲-۲. انواع طرح‌واره‌های تصویری

۲-۲-۱. طرح‌واره حرکتی

با مشاهده حرکت انسان و پدیده‌های متحرک دیگر در طبیعت؛ تجربه‌ای در اختیار انسان قرار می‌گیرد که از این طریق طرح‌واره‌ای ذهنی از حرکت فیزیکی برای آنچه قادر به حرکت نیست، در ذهن خود می‌سازد. (تیموری و همکاران، ۱۴۰۰: ۳۴) زبان‌شناسان شناختی معتقدند که حرکت در قالب طرح‌واره حرکتی مفهوم‌سازی و در شکل‌گیری یکی از ساختارهای مفهومی نقش دارد که پیامد عملکرد حسی حرکتی است. حرکت دارای شروع و پایان است و در بین مسیر در حدفاصل میان دو نقطه مبدأ و مقصد از نقاطی برخوردار است. مسیر مسافتی است که در آن چیزی از مکانی به مکان دیگر حرکت می‌کند، پس دارای یک نقطه شروع، یک نقطه پایان و نقطه‌ای است که مبدأ را به مقصد متصل می‌کند (کرد زعفرانلو و پور نیک، ۱۳۹۸: ۱۲۵).

۲-۲-۲. طرح‌واره حجمی

طرح‌واره‌های تصویری حجمی ساخت‌های ذهنی انسان است که از راه تجارب حسی و

عینی او از محیط زندگی دریافت شده است. سپس برای بیان مفهوم‌های انتزاعی در قالب کلمات، از همان دریافت‌های حسی بهره می‌برد و از این طریق برای آن‌ها حجم و اندازه قائل می‌شود (پرهیزگار و کرد زعفرانلو، ۱۳۹۹: ۹۵).

طرح‌واره حجمی یکی از مهم‌ترین طرح‌واره‌های تصویری است که دلالت بر بودن شیئی درون شیئی دیگر دارد. بر مبنای این طرح‌واره، انسان از راه تجربه قرار گرفتن در مکان‌های دارای حجم، بدن خود را مظلوفی می‌پندارد که قادر است در ظرف‌های انتزاعی قرار گیرد و طرح‌واره حجمی را ایجاد کند (باقری خلیلی و محرابی کالی، ۱۳۹۳: ۸۹).

۲-۲-۳. طرح‌واره قدرتی

طرح‌واره قدرتی هنگامی پدیدار می‌شود که چیزی در مسیر، مانع حرکت شود، بدین ترتیب مانع، سبب عدم حرکت می‌شود. (متشرعی، ۱۳۹۱: ۴۷) انسان برحسب تجربیات خود امکانات مختلفی را در برخورد با چنین سدی تجربه کرده است؛ و قدرت خود را در گذر از این سد آزموده است. به این ترتیب طرح‌واره انتزاعی از این برخورد فیزیکی در ذهن خود پدید آورده است و این ویژگی را به پدیده‌هایی نسبت می‌دهد که از چنین ویژگی برخوردار نیستند. (عسکرنیا، ۱۳۹۱: ۳۵) با توجه به شرایط گفته شده جانسون در مواجهه با چنین موانعی، سه حالت و سه طرح‌واره تصویری قدرتی را مطرح می‌کند.

اولین گونه طرح‌واره قدرتی این است که در مسیر حرکت سدی به وجود آید و ادامه حرکت، مقدور نباشد. (Johnson, 1987: p47)

برای مثال «برای ادامه تحصیل به بن بست خوردم.»

دومین گونه طرح‌واره قدرتی آن است که در مسیر حرکت سدی به وجود آید اما بشود آن را شکست و یا دور زد و به حرکت ادامه داد و یا راهی دیگری انتخاب کرد که کاملاً راهی جدید هست. (Johnson, 1987: p47)

برای مثال: «از سد کنکور گذشتم»، «اگر قبول نشدی بگو راه دیگری را نشانت

بدهم»، «باید این مشکل را دور بزنی.»

سومین نوع طرح‌واره قدرتی این است که در مسیر حرکت سدی به وجود آید انسان

طرح‌واره‌های تصویری و کارکرد معنایی آن در سوره حدید؛ حبیب‌پور گودرزی و همکاران | ۱۲۳

بتواند با قدرت خود آن سد را از سر راه بردارد و به مسیرش ادامه دهد. (Johnson, 1987: p47)

برای مثال: «برای اینکه به دکتر برسم همه مشکلات را کنار زدم.»

یافته‌ها

۳-۱. طرح‌واره‌های حرکتی

۳-۱-۱. عواقب امور

«لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ» (حدید: ۵)

مالکیت آسمان‌ها و زمین‌ها از آن خداست. این جمله بدین خاطر تکرار شد که آیه (۴) متعلق به ابداء است و آیه پنجم به اعاده، پایان همه امور به سوی خداوند متعال برگشت داده می‌شود؛ و تمام کسانی که ادعای مالکیت داشتند از بین می‌روند و مالکیت، مطلق مخصوص خداوند است (شاه‌عبدالعظیمی، ۱۳۶۳: ۱۴/۳). آمدن «الامور» به صورت جمع بیانگر آن است که نه فقط انسان‌ها که تمام مخلوقات به سمت خدا در حرکت هستند حرکتی مستمر و بدون توقف. بدین ترتیب مفهوم آیه انحصار به بازگشت انسان‌ها در آخرت به سوی خدا نیست (طوسی، بی تا: ۹/۵۲۰-۵۱۹؛ مکارم شیرازی، ۱۳۷۱: ۲۳/۳۰۹). حرف «الی» از پرکاربردترین حروف در قرآن است که به تناسب کاربردش، معانی متفاوتی را سبب می‌شود. «الی» حرف جر و معنی مشهور آن، دلالت بر انتهای مکان یا زمان دارد. (قرشی الف)، (۱۴۱۲ ق: ۱/۱۰۴) «دلیل اصلی دلالت «الی» در انتهای غایت، کثرت استعمال آن در این معناست.» (صفایی، ۱۳۸۷: ۱۱۱/۲) «تُرْجَعُ» از «رجع» به معنی برگشتن و برگرداندن است (فراهیدی، بی تا: ۱/۲۲۶). در این آیه با آمدن حرف «الی» و فعل «تُرْجَعُ» طرح‌واره حرکتی ترسیم شد. گویی عواقب امور (مبدأ) از نقطه‌ای حرکت و به سمت خدا (مقصد) می‌روند.

۳-۱-۲. ایمان آوردن

«... لِيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ...» (حدید: ۹)

خداوند در این آیه بیان فرموده؛ آیات و دلایل روشن، برای این است تا شما را از تاریکی‌ها به سوی نور بیرون بیاورد. از ظلمت کفر و جهل به نور ایمان و علم. (جزائری، ۱۴۱۶ ق: ۵/۲۶۳؛ طبرسی، ۱۳۷۲: ۹/۳۵۰؛ کاشفی، بی تا؛ ۱۲۱۸)

نور و ظلمت دو فضا هستند. با دو حرف «من» و «الی» مبدأ - مقصد شاخص می‌شود. در اینجا ایمان مانند مسیری است که مبدأ آن ظلمات و مقصد آن نور است میان دو فضا انتقال و حرکت وجود دارد. حرکت از مکان و فضایی به مکان و فضایی دیگر. عالمی که به واسطه جهل و کفر تاریک بوده و تشخیص داده نمی‌شد با نور خدا روشن می‌گردد. منظور ایمان آوردن است.

«... وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ...» (حدید: ۲۸)

خداوند می‌فرماید ایمان سبب هدایت می‌شود و همانند نوری است که راه را روشن می‌کند و مانع از انحراف بر اثر شبهات می‌گردد و در قیامت باعث می‌شود مسیر جنت را با آن پیدا کنند. (اشکوری، ۱۳۷۳: ۴/۴۰۱؛ مغنیه، ۱۳۷۸: ۷/۴۳۰؛ فضل‌الله، ۱۴۱۹ ق: ۲۲/۵۱-۵۲) پیدا کردن مسیر هدایت با نور ایمان (مقصد) به حرکت و راه رفتن (مبدأ) تعبیر شده که حرکت در مسیر و راه درست را متصور شده است.

۳-۱-۳. نور

«يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ...» (حدید: ۱۲)

در آیه (۱۱) خداوند بیان می‌نماید هر انسانی ایمان بیاورد و انفاق نماید، جزایش چند برابر است و بزرگ. در این آیه نوع پاداش هم معلوم گردیده است. افراد متقی و اهل بخشش حرکتشان در دنیا مبتنی بر فرامین خداوند بود، در روز محشر هم از این هدایت نور مادی قابل رؤیت می‌تابد همانند چراغی که در دست دارند (مغنیه، ۱۴۲۴ ق: ۷/۲۴۵).

بدین دلیل تابش نور به «سعی و دویدن» تعبیر شده که این انسان‌ها به سمت درجه‌های جنت که خدا برای آنان آماده کرده شتاب دارند، به طوری که هر لحظه و به صورت متوالی درجه‌ها و جهت‌های نیک‌بختی و مقام‌های تقرب به خدای متعال بر آنان روشن می‌گردد تا بدانجا که دیگر نور آنان به درجه اکمال برسد (طباطبائی، ۱۳۹۰ ق: ۱۹/۱۵۵). برای نور

طرح‌واره‌های تصویری و کارکرد معنایی آن در سوره حدید؛ حبیب‌پور گودرزی و همکاران | ۱۲۵

حرکتی تصویر شد که از سمت راست و روبروی مؤمنین در حال حرکت است و می‌آید. حوزه مبدأ در این طرح‌واره سعی و دویدن است. انسان با دویدن آشناست، نور ایمان که مقصد است با سعی و دویدن مفهوم‌سازی شد.

۳-۱-۴. مرگ

«... حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ وَعَرَّكُم بِاللَّهِ الْغُرُورُ» (حدید: ۱۴)

مرگ برای همه، به‌عنوان واقعیت در قرآن کریم آمده و روایات بسیار بر آن تأکید شده است و اختطاری برای همه است که سرنوشت آن‌ها با مرگ عجین شده است؛ چون از منظر قرآن تمام خلقت دارای اجل معین هستند و پس از گذشت آن، عمر تمام می‌شود و مرگ می‌رسد (مظفری ورسی، ۱۳۸۸: ۴۵).

منظور از «أَمْرُ اللَّهِ» مرگ است. (حوی، ۱۴۲۴ ق: ۱۰/۵۷۴۷؛ شاه‌عبدالعظیمی، ۱۳۶۳: ۶۷/۱۳؛ طباطبائی، ۱۳۹۰ ق: ۱۹/۱۵۷) برای آن فعل «جاء» آمده گویی مرگ در نقطه‌ای قرار دارد و به فرمان خدا حرکت نموده و می‌آید. طرح‌واره حرکتی تجسم می‌یابد.

۳-۱-۵. مغفرت

«سَابِقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ...» (حدید: ۲۱)

در این آیه جهت تشویق افراد مکلف برای درخواست استغفار و خشنودی خدا بیان شده مسابقه دهید و برای رسیدن به آموزش خداوند و جنتی که عرض آن به پهنای آسمان و زمین است با اعمالی مانند توبه و عبادت شتاب نمایید (رازی، ۱۴۰۸ ق: ۱۹/۳۵؛ مکارم شیرازی، ۱۳۷۱: ۲۳/۳۵۹؛ طبرسی، ۱۳۷۲: ۹/۳۶۱).

«سبق» یعنی تقدم و پیشی گرفتن در حرکت (راغب، ۱۴۱۲ ق: ۱/۳۹۵) و «مسابقه» مصدر فعل امر «سابقوا» به معنی غالب شدن در رسیدن به هدف است، بدین معنی که هر یک از دو طرف مسابقه حرکت خود را سریع‌تر از حرکت حریفش کند، مسابقه فقط به معنی تلاش در سرعت بخشیدن به حرکت نیست، مسابقه هم این معنی را می‌رساند و هم این را می‌فهماند که سرعت دادن باید گونه‌ای باشد که زیادتر از سرعت حریف شود

(طباطبائی، ۱۳۹۰ ق: ۱۹/۲۹۰).

در این آیه با حرف «الی» و فعل «سَابِقُوا» طرح‌واره حرکتی برای رسیدن به بخشش و بهشت ترسیم می‌شود که مسیر آن ایمان به خدا و رسولش و همچنین توبه و عبادت است. حوزه مبدأ در این طرح‌واره تقدم و پیشی گرفتن در حرکت است. انسان با تقدم و پیشی گرفتن در حرکت آشناست، شتاب برای رسیدن به آمرزش خداوند و جنت که مقصد است با تقدم و پیشی گرفتن در حرکت مفهوم‌سازی شد.

۳-۱-۶. عدم اطاعت

«الَّذِينَ يَخْلُونُ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِخْلِ وَمَنْ يَتَوَلَّ...» (حدید: ۲۴)

این آیه بیان می‌دارد مختال فخور کسانی هستند که معمولاً در مال خود بخل می‌ورزند پس حق خدا را با آن ادا نمی‌کنند و به فقیر و تهیدست و درمانده دلداری نمی‌دهند بلکه درخواست می‌کنند دیگران به پول چنگ بزنند و به مردم نیکی نکنند و نسبت به داشته‌هایشان بخیل باشند؛ اما هر کس از انفاق و فرمان و اطاعت خدا روی گردان شود، خداوند از او بی‌نیاز است، بخیل فقط به نفس خودش ضرر می‌زند (زحیلی، ۱۴۱۱ ق: ۳۷/۳۲۸).

در این آیه بخیل بودن به عنوان نافرمانی و عدم اطاعت از خدا معرفی شده است که مفهوم انتزاعی عدم اطاعت (مقصد) با رویگردانی که تداعی چرخش سر از یک سو به سوی دیگر (مبدأ) را می‌نماید تصویر شد.

۳-۲. طرح‌واره‌های حجمی

۳-۲-۱. زمین و آسمان‌ها

«سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ...» (حدید: ۱)

کلمه «فی» از حروف جاره هست. بصریون معتقدند که هر حرف جر یک معنی دارد مثلاً «باء» معنی آن فقط الصاق است و درباره «فی» معتقدند معنی آن فقط ظرف است. لیکن کوفیون معتقدند که «فی» مشترک لفظی است و برای ده معنی وضع شده است که

طرح‌واره‌های تصویری و کارکرد معنایی آن در سوره حدید: حبیب‌پور گودرزی و همکاران | ۱۲۷

نخستین و پرکاربردترین معنی «فی» ظرف است و دلالت دارد بر اینکه که مجرور آن، ظرف برای شیء ماقبلش است. (صفایی، ۱۳۸۷: ۲/۲۸۳)

یعنی ملائکه، خورشید، ماه و ستارگان و هر چه در آسمان است و کوه‌ها، دریاها، نهرها، درختان و هر آنچه در زمین و آنچه بنشان است مانند ابرها و بادهای و آنچه خدا خلق کرده همه تسبیح خدا می‌گویند. (مقاتل بن سلیمان، ۱۴۲۳ ق: ۴/۲۳۷) زمین و آسمان‌ها همانند ظرفی تصویر شدند که مخلوقات درون آن جای گرفته‌اند و ذکر و تسبیح خدای عزیز و حکیم را می‌گویند.

«... يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ...» (حدید: ۴)

آنچه در زمین وارد می‌شود و در آن پنهان است، خداوند آن را می‌داند و چیزی بر او پوشیده نیست و آنچه را از زمین از همه نباتات و حیوانات و جمادات بیرون می‌آید می‌داند و چیزی نیست. از او پنهان باشد و آنچه را از آسمان و باران نازل می‌شود می‌داند، هیچ‌یک از او پوشیده نیست و آنچه را که به آسمان بالا می‌رود، می‌داند. از فرشتگان و آنچه از آثار خلقت بر آن بالا رفته است. (طوسی، بی تا: ۹/۵۲۰-۵۱۹)

خداوند در این آیه بیان می‌دارد هیچ چیزی از نظر او پنهان نیست چه در زمین باشد یا در آسمان‌ها. زمین همانند فضایی محصور، تصویر شده که چیزهایی وارد آن می‌شوند یا چیزهایی مثل نباتات و امثالهم از آن خارج می‌شوند. افعال ورود و خروج مکانی محصور را تداعی می‌نماید. حرف جر «فی» نیز در این مفهوم‌سازی به کار رفته است.

همچنین در این آیه صعود آن چیزهایی که از زمین به آسمان می‌رود همانند چیزی ترسیم شد که درون آسمان خواهند رفت. آسمان به‌مثابه ظرفی در نظر گرفته شد.

«مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ...» (حدید: ۲۲)

«مصیبت» اسم فاعل از مصدر اصابت است و از «اصابه تیر به هدف» نشأت یافته است.

(راغب، ۱۴۱۲ ق: ۱/۴۹۵) مصیبت در عمل شامل حوادث خیر و شر می‌شود (همان: ۲۸۷) ولی آنچه به مصیبت اطلاق می‌گردد از بلاء و گرفتاری است و در این آیه هم بدین

معناست و هدف از مصیبت در زمین قحطی و آفت میوه‌ها و زلزله‌های ویرانگر و امثال آن است. (طباطبائی، ۱۳۹۰ ق: ۱۹/۲۹۳) در این آیه آنچه از بلایا در زمین روی می‌دهد و آنچه از مصائب به انسان می‌رسد همانند شیئی ترسیم شد که به زمین یا انسان برخورد می‌کند و ضربه می‌زند.

زمین همانند شیئی تداعی شد که دارای ظرفیت است و مصائب و گرفتاری‌ها و حوادث درون آن قرار می‌گیرد و مطروف آن است. خاصیت گنجایش برای آن تجسم یافت.

۳-۲-۲. ایام خلقت

«هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ...» (حدید: ۴)

گویی آنچه را از آسمان‌ها و زمین و آنچه میان آن‌ها ذکر شد در شش روز آفرید؛ شش روزی که روزهای دنیا در آن می‌چرخد و آن‌ها ایام حکمت است (طیب، ۱۳۶۹: ۱۲/۴۱۸؛ ماتریدی، ۱۴۲۶ ق: ۹/۵۱۳).

در این آیه ایام به واسطهٔ حرف «فی» همانند ظرفی ترسیم شد که آسمان‌ها و زمین در آن خلق شدند و مطروف آن گشتند. گویی آسمان‌ها و زمین درون ایام قرار دارند.

۳-۲-۳. روز و شب

«يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ...» (حدید: ۶)

تفاوت آن‌ها در روشنایی و ظلمت و در زمان برحسب اختلاف فصول و اجزای آن‌ها، کم شدن شب و زیاد شدن روز مانند تابستان و کم شدن روز و زیاد شدن شب مانند زمستان همچنین ملاقات آن‌ها در هنگام طلوع و غروب آفتاب. همپوشانی شب با روز در هنگام غروب آفتاب، گویی در حال ورود به آن است و همپوشانی روز و شب با طلوع به گونه‌ای که گویی در حال ورود به آن است، حرکتی ثابت و ملایم، نشان‌دهنده یک نظم است (صادقی تهرانی، ۱۴۰۶ ق: ۲۸/۱۲۸).

در این آیه طلوع و غروب آفتاب به گونه‌ای ترسیم شد که گویی درون هم می‌روند.

طرح‌واره‌های تصویری و کارکرد معنایی آن در سورهٔ حدید؛ حبیب‌پور گودرزی و همکاران | ۱۲۹

برای طلوع و غروب همانند فضایی ابعاد در نظر گرفته شد که در آن ورود و خروج صورت می‌گیرد.

۳-۲-۴. استخلاف اموال

«... وَأَنْفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُسْتَخْلِفِينَ فِيهِ فَالَّذِينَ آمَنُوا...» (حدید: ۷)

انسان در هر چه که دارد خلیفه خداست و به این خاطر خدا در این آیه گفته خلیفه که انسان را در انفاق نمودن تشویق نماید. وقتی مؤمنان بدانند اموالشان ملک خداست و آن‌ها در آن اموال، خلیفه خدا هستند و هر تصرفی داشته باشند به اذن خداست، انفاق کردن برایشان آسان خواهد بود. (طباطبائی، ۱۳۹۰ ق: ۱۹ / ۱۵۱)

خداوند اموال را همانند ظرفی تصویر نمود که انسان‌ها درون آن هستند و استخلاف دارند و باید از آن انفاق نمایند.

۳-۲-۵. خروج از کفر و جهل

«هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ...» (حدید: ۹)

این آیه بیان می‌دارد به خدایی که آیات را بر بنده و رسولش محمد (ص) نازل می‌کند، ایمان بیاورید، آیات روشن و دلایل روشن، همه این‌ها برای این است تا شما را از تاریکی‌ها به سوی نور بیرون بیاورد. از ظلمت کفر و جهل به نور ایمان و علم. (جزائری، ۱۴۱۶ ق: ۵ / ۲۶۳)

حکایت از آن است که انسان هر مقدر از ظلمت خروج پیدا می‌نماید به همان میزان به نور داخل می‌گردد، جریان به گونه‌ای تدریجی است، نه اینکه ابتدا به شکل کامل از ظلمات خروج یابد، سپس داخل نور شود (قرشی ب)، (۱۳۷۵: ۱۱ / ۱۷).

خداوند بیان می‌فرماید که آیات روشن، جهت خارج کردن انسان‌ها از کفر و جهل است. کفر و جهل با آمدن فعل «خرج» همانند فضایی محصور و دارای ابعاد تصویر شد که با نور ایمان، انسان قادر است از آن خارج شود.

۳-۲-۶. راه خدا

«وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ...» (حدید: ۱۰)

در این آیه جهاد با حرف اضافه «فی» همانند ظرفی تصویر شد که انفاق درون آن صورت خواهد گرفت.

۳-۲-۷. نور ایمان

«يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ...» (حدید: ۱۲)

افراد متقی و اهل بخشش حرکتشان در دنیا مبتنی بر فرامین خداوند بود، در روز محشر هم از این هدایت، نور مادی قابل رؤیت می‌تابد همانند چراغی که در دست دارند. کلمات «تری» و «بایمانهم» به آن اشاره دارد (مغنیه، ۱۴۲۴ ق: ۲۴۵/۷).

در این آیه نور مؤمنان که مفهومی انتزاعی است و در اثر ایمانشان در دنیا حاصل شده همانند شیئی تصویر شد که با چشم قابل رؤیت است و برای آن حجم تجسم شد.

حرف «باء» در کلمه «بایمانهم» به معنی حرف «فی» است. (طباطبائی، ۱۳۹۰ ق: ۱۹/۱۵۵) اگر حرف «باء» به معنی «فی» باشد روبروی افراد مؤمن همانند ظرفی مجسم می‌شود که نور درون آن در حال حرکت است و از نقطه‌ای به نقطه دیگر می‌رود.

«... أَنْظُرُونَا نَقْتَبِسُ مِنْ نُورِكُمْ...» (حدید: ۱۳)

در این آیه بیان شد افراد منافق در تاریکی به سر می‌برند و این تاریکی همان کفر و نفاقشان است که در قیامت به شکل تاریکی تجسم پیدا می‌نماید، از مؤمنان درخواست می‌کنند تا نظری به آنان داشته باشند تا از نور آنان بهره‌مند گردند (طباطبائی، ۱۳۹۰ ق: ۱۵۶/۱۹؛ مکارم شیرازی، ۱۳۷۱: ۲۳/۳۳۳-۳۳۱).

«اقتباس» از ماده «قبس» به معنی گرفتن شعله‌ای از آتش است. (راغب، ۱۴۱۲ ق:

۶۵۲/۱) نور همانند چیزی که قابل گرفتن است تصویر شد و برای آن فعل «اقتباس» آمده است، به آن حجم داده شد.

طرح‌واره‌های تصویری و کارکرد معنایی آن در سوره حدید؛ حبیب‌پور گودرزی و همکاران | ۱۳۱

۳-۲-۸. بهشت

«... أَلْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا...» (حدید: ۱۲)

خداوند برای جاودانه بودن بهشت برای مؤمنان آن را همانند ظرفی ترسیم نمود که درون آن قرار خواهند گرفت.

«... وَجَنَّةٌ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ...» (حدید: ۲۱)

در این آیه جهت تشویق افراد مکلف برای درخواست استغفار و خشنودی خدا بیان شده مسابقه دهید و برای رسیدن به آمرزش خداوند و جنتی که عرض آن به پهنای آسمان و زمین است با اعمالی مانند توبه و عبادت شتاب نمایید. (رازی، ۱۴۰۸ ق: ۱۹/۳۵)

در وصف بهشت به وسعت آسمان‌ها و زمین، بیانگر ظرفیت بی‌حد و حصر آن است که در آن هیچ کس با دیگری برخورد نمی‌کند، اهل آن در هر کجا که بخواهند ساکن می‌شوند. شرط اول ورود به بهشت ایمان به خدا و رسولش است. پس هر کس به خدا و رسولانش ایمان بیاورد از اهل بهشت خواهد بود (رضایی اصفهانی، ۱۳۸۷: ۲۰/۲۲۶؛ خطیب، ۱۴۲۴ ق: ۱۴/۷۸۱-۷۸۰). خداوند بهشت را به شیء دارای اندازه و مکانی دارای وسعت، وسیع‌ترین چیزی که مردم می‌شناسند تعبیر کرده است.

۳-۲-۹. ارتباط میان مؤمن و منافق در آخرت

«... فَضْرَبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ...» (حدید: ۱۳)

دیوار بین مؤمنان و منافقان دری دارد که آنان باهم ارتباط دارند و از آن طریق همدیگر را می‌بینند. همان‌طور که در دنیا افراد منافق و مؤمن همدیگر را می‌دیدند، «باب» ارتباط در دنیا است که در آخرت به شکل «در» تجسم می‌یابد (قرشی ب)، ۱۳۷۵: ۱۱/۲۲-۲۳).

مفهوم انتزاعی ارتباط با «باب» مفهوم‌سازی شد چون «در» وسیله‌ای است که از طریق آن بین دو مکان ارتباط برقرار می‌شود.

۳-۲-۱۰. جایگاه مؤمنان و منافقان در آخرت

«...فَضْرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ» (حدید: ۱۳)

در این آیه بیان شد دیواری بین افراد منافق و مؤمن زده می‌شود که درون آن در سمت مؤمنان سرشار از رحمت خداوند و بیرون آن در سمت منافقان عذاب است. بیرون و درون برای فضای محصور به کار برده می‌شود. جایگاه مؤمنان و منافقان در قیامت همچون مکانی مجسم شد که آنان درون و بیرون آن قرار دارند. از رحمت آن بهره‌مند می‌گردند یا دچار عذاب می‌گردند. رحمت و عذاب مظلوف آن شده است.

۳-۲-۱۱. فتنه

«... وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ...» (حدید: ۱۴)

منافقین مؤمنان را صدا می‌زنند و به آنان می‌گویند: مگر ما همراهتان در نماز و روزه و جنگ نبودیم؟ مؤمنان پاسخ می‌دهند بله، ولی شما این‌ها را با دورویی و نفاق سنجیدید و در فتنه از آن‌ها استفاده کردید. انسانی سعادت‌مند است که طمع و خدعه نداشته باشد و کسی که مرگ را به یاد داشته باشد آرزوهای دراز نخواهد داشت و در کار کوتاهی نمی‌کند (طباطبائی، ۱۳۹۰ ق: ۱۵۷/۱۹؛ حجازی، ۱۴۱۳ ق: ۶۱۵/۳). «فِتْنٌ» وارد کردن طلا به آتش برای نشان دادن کیفیت آن از بدی و برای وارد کردن انسان به آتش نیز استفاده می‌شود (راغب، ۱۴۱۲ ق: ۱/۶۲۳).

فتنه همانند فضایی دارای ابعاد تجسم یافت که افراد منافق خود را با سرگرمی و فریب شیطان و فراموش کردن مرگ، در آن می‌اندازند.

۳-۲-۱۲. جهنم

«... وَكَأَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا قَوْمًا لَا يَسْمَعُونَ دُعَاءَهُمْ لِيُذْخَرُوا مِنَ النَّارِ هِيَ مَوْلَاكُمْ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ» (حدید: ۱۵)

این آیه خطاب مؤمنین به منافقین است؛ بدین معنا که امروز در برابر عذاب خداوند فدیة و جبرانی از منافقان و کافران پذیرفته نخواهد بود. پس سرپرست آنان آتش می‌شود (طوسی، بی تا: ۹/۵۲۷؛ قرشی (ب)، ۱۳۷۵: ۱۱/۲۴).

طرح‌واره‌های تصویری و کارکرد معنایی آن در سوره حدید؛ حبیب‌پور گودرزی و همکاران | ۱۳۳

«مأوی» به معنای جایگاه و محلی است که انسان در آن قرار می‌گیرد (قرشی (الف)، ۱۴۱۲ ق: ۱/۱۱۶). «مصیر» مصدر میمی از «صار یصیر» و اسم مکان هست. (فراهیدی، بی‌تا: ۱/۱۴۹) در این آیه آتش جهنم همانند مکانی تجسم یافت که افراد کافر و منافق به آن برمی‌گردند و در آن جای خواهند گرفت. برای آتش حجم تصویر شده است.

۳-۲-۱۳. فرامین خداوند، لوح محفوظ

«...وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ..» (حدید: ۱۶)

خداوند در این آیه برای فرامین و احکامی که به مردم عطا فرمود تا به وسیله آن هدایت شوند از واژه کتاب استفاده نمود. کتاب کلمه‌ای است که برای مجموعه نوشتار استفاده می‌شود، (راغب، ۱۴۰۴ ق: ۱/۴۲۳) شیئی دارای ابعاد است و فضا را اشغال می‌کند. طرح‌واره حجمی برای فهم و درک مفهوم فرامین که انتزاعی است استفاده شده است. دستورات و احکام خدا به صورت کتاب در این آیه ترسیم شد و به آن حجم داده شد.

«مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ...» (حدید: ۲۲)

هیچ مصیبتی در زمین از قحطی و آفات و از بین رفتن زراعت و محصولات و... و در نفس‌ها از بیماری‌ها، درد و رنج و دل‌تنگی و... نمی‌رسد مگر اینکه در کتاب یعنی در لوح محفوظ، قبل از آنکه آفرینش صورت گیرد، ثبت شده است.. این امر برای خدا کاری آسان می‌باشد (رازی، ۱۴۰۸ ق: ۱۹/۳۷-۳۶).

خداوند در این آیه لوح محفوظ را با عنوان کتاب بیان فرموده است و آن را همانند شیئی که دارای ابعاد است ترسیم نموده و برای آن خاصیت گنجایی متصور شده است که مصیبت‌های زمین و انفس در آن ثبت شده است.

«... فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النَّبُوءَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍ..» (حدید: ۲۶)

در این آیه نیز «کتاب» برای وحی و فرامین خدا استفاده شد که برای آن همانند شیئی مادی حجم و بعد در نظر گرفته شد.

۳-۲-۱۴. اموال و اولاد

«... وَتَكَاتُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ...» (حدید: ۲۰)

اموال و اولاد همانند ظرفی در نظر گرفته شد که فزون‌طلبی درون آن قرار دارد. حرف «فی» مؤید این نکته است.

۳-۲-۱۵. عذاب

«... وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ...» (حدید: ۲۰)

برای کسانی که دلبسته دنیا هستند برای نشان داده شدن شدت عذاب، عذاب همانند چیزی در نظر گرفته شد که در ظرف آخرت قرار دارد و آن‌ها درون آن عذاب می‌شوند.

۳-۲-۱۶. نفس

«مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ...» (حدید: ۲۲)

نفس همانند شیئی تداعی شد که دارای ظرفیت است و مصائب و گرفتاری‌ها و حوادث درون آن قرار می‌گیرد و مظلوف آن است. برای نفس انسان خاصیت گنجایشی تجسم یافت.

۳-۲-۱۷. مصیبت

«مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ...» (حدید: ۲۲)

در این آیه آنچه از بلایا در زمین روی می‌دهد و آنچه از مصائب به انسان می‌رسد همانند شیئی ترسیم شد که به زمین یا انسان برخورد می‌کند و ضربه می‌زند.

۳-۲-۱۸. عدل

«... وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ...» (حدید: ۲۵)

«میزان» برای وزن به کار می‌رود (راغب، ۱۴۱۲ ق: ۱/ ۸۶۹) و معنای «قسط» تقسم سهم با عدل است (همان، ۶۷۰). «لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ» یعنی عدل در امور (طباطبائی، ۱۳۹۰

طرح‌واره‌های تصویری و کارکرد معنایی آن در سورهٔ حدید؛ حبیب‌پور گودرزی و همکاران | ۱۳۵

ق: ۱۹ / ۱۷۱؛ طوسی، بی تا: ۵۳۴ / ۹). خداوند در این آیه برای برقراری عدل و برابری که مفهومی انتزاعی است از میزان یا ترازو که از لوازم سنجش مادی و دارای حجم است بهره برده تا مخاطب مفهوم عدل را بهتر درک نماید.

۳-۲-۱۹. شدت تأثیر آهن

«وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ...» (حدید: ۲۵)

«بأس» یعنی سختی. (قرشی (الف)، ۱۴۱۲ ق: ۱ / ۱۵۸) اغلب در شدت در دفاع و جنگ، به کار برده می‌شود؛ به همین دلیل بیان شده در آهن باسی شدید هست و همیشه در جنگ‌ها از آن استفاده می‌شود؛ اما منفعت‌های دیگری هم آهن برای انسان دارد زیرا آهن در همهٔ صنعت‌های بشری کاربرد دارد (طباطبائی، ۱۳۹۰ ق، ۱۹ / ۷۲).

برای شدت تأثیر آهن در کاربردهایش خصوصاً در جنگ حرف «فی» آمد که آهن را همانند ظرفی مجسم نموده که دارای خاصیت گنجایش است و آن خاصیت در آن قرار دارد.

۳-۲-۲۰. ذریه

«... وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ...» (حدید: ۲۶)

در این آیه بیان می‌شود پیامبران متأخر همگی از نسل حضرت نوح (ع) و حضرت ابراهیم (ع) هستند. سپس از فرزندان آن‌ها. (سبزواری، ۱۴۰۶ ق، ۷ / ۱۱۱) ذریه پیامبران بسان ظرفی متصور شد که نبوت و پیامبری و وحی درون آن جای گرفته است. طرح‌وارهٔ حجمی برای ذریه تجسم یافت.

۳-۲-۲۱. قلب

قلب و صدور یک چیزاند. محل هر چیزی که قرآن بیان نمود، همین قلب است. هر چیزی با حواس به مغز وارد می‌شود، سپس قلب به آن باور می‌یابد یا تکذیب می‌کند و یا ناراحت و تنگ می‌شود و غیره. هدف از صدر هم قلب است و به اعتبار محل و حال به همان معنی

است. بعضی افعال برای هر دو یکسان است و ترس، نگرانی، شادی و دلسوزی و غیره را ما در قلب احساس می‌کنیم (قرشی (الف)، ۱۴۱۲، ق، ۶/ ۲۹-۲۸).

«... وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ...» (حدید: ۲۷)

قلب همانند ظرفی تصویر شد که رأفت و رحمت و رهبانیت درون آن قرار دارد پس قلب انسان قابلیت گنجایی دارد و می‌تواند چیزهایی را درون خود نگه داشته باشد.

۲-۲-۳. بخشش و فضل خداوند

«... وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ...» (حدید: ۲۹)

خداوند در این آیه می‌فرماید کسی از اهل کتاب قادر به دسترسی به فضل خدا نیست زیرا بخشش فقط دست خداست و به هر کسی بخواهد می‌دهد. از آنجایی که دادن و بخشیدن چیزی است که انسان با دستش انجام می‌دهد خداوند برای بخشش با ترسیم دست آن را مفهوم‌سازی نموده است و به آن عینیت بخشیده است.

۳- طرح‌واره‌های قدرتی

۳-۳-۱. فاصله اعتقادی مؤمنان و منافقان

«... فَضْرِبَ بَيْنَهُمُ سُورًا...» (حدید: ۱۳)

مؤمنان و منافقان از لحاظ اعتقادات باهم در دنیا فاصله داشتند و در قیامت این تفاوت عقیده و فاصله با دیوار مجسم می‌شود (قرشی (ب)، ۱۳۷۵، ج ۱۱، ۲۳-۲۲). این دیوار به‌عنوان مانعی است که منافقان قادر نیستند از آن عبور کنند و در کنار مؤمنان قرار گیرند و از نور آنان بهره‌مند گردند. طرح‌واره قدرتی ماندن پشت سد و مانع مجسم می‌شود که این سد به‌واسطه نفاق و کفر در دنیا برای منافقان ایجاد شد (قدرتی نوع اول).

۳-۳-۲. تکذیب

«... وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا...» (حدید: ۱۹)

در این آیه تکذیب کافران عامل محروم ماندن آنان از اجر و پاداش و نور بیان

طرح‌واره‌های تصویری و کارکرد معنایی آن در سورهٔ حدید؛ حبیب‌پور گودرزی و همکاران | ۱۳۷

گردیده و به همین دلیل آنان اهل جهنم خواهند شد. تکذیب همانند سدی تصویر شد که مانع رسیدن به پاداش و نور می‌گردد و با اینکه منافقان احکام خدا را می‌دانستند تلاشی برای رفع موانع نکردند و بر کفر و نفاق خود ماندند. طرح‌وارهٔ قدرتی ماندن پشت سد مجسم می‌شود (قدرتی نوع اول).

«... وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ» (حدید: ۱۹)

در این آیه کفر کافران عامل محروم ماندن آنان از اجر و پاداش و نور بیان گردیده و به همین دلیل آنان اهل جهنم خواهند شد. کفر همانند مانعی تصویر شد که مانع رسیدن به پاداش و نور می‌گردد و با اینکه منافقان احکام خدا را می‌دانستند تلاشی برای رفع موانع نکردند و بر کفر و نفاق خود ماندند. طرح‌وارهٔ قدرتی ماندن پشت سد مجسم می‌شود. (قدرتی نوع اول)

۳-۳-۳. ایمان

«وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ...» (حدید: ۱۹)

کسانی که ایمان به خدا و پیامبرش بیاورند موانع دست‌یابی به اجر و پاداش خداوند را کنار می‌زنند اینان به درجه افراد صدیق و شهداء می‌رسند (قدرتی نوع سوم).

نتیجه‌گیری

۱. یافته‌ها بیانگر آن است که از هر سه طرح‌وارهٔ تصویری (حرکتی (۱۰/۲۵ درصد)، حجمی (۷۱/۸ درصد)، قدرتی (۱۸ درصد)) برای انتقال مفاهیم انتزاعی در سورهٔ حدید استفاده شده است که طرح‌وارهٔ حجمی از بیشترین بسامد برخوردار است.

۲. در سورهٔ حدید برای انتقال مفاهیم ایمان آوردن، عواقب امور، نور، مرگ، مغفرت، عدم اطاعت طرح‌وارهٔ تصویری حرکتی به کار رفته است.

۳. در سورهٔ حدید برای انتقال مفاهیم زمین و آسمان، ایام خلقت، روز و شب، استخلاف اموال، خروج از کفر و جهل، راه خدا، نور ایمان، بهشت، ارتباط میان مؤمن و منافق در آخرت، جایگاه مؤمنان و منافقان در آخرت، فتنه، جهنم، فرامین خداوند، اموال و اولاد،

عذاب، نفس، مصیبت، عدل، شدت تأثیر آهن، ذریه، قلب و بخشش و فضل خداوند طرح‌واره تصویری حجمی به کار رفته است.

۴. در سوره حدید برای انتقال مفاهیم فاصله اعتقادی مؤمنان و منافقان، ایمان و تکذیب طرح‌واره تصویری قدرتی به کار رفته است.

تعارض منافع

تعارض منافع وجود ندارد.

ORCID

Roghayeh Habibpour
Goudarzi

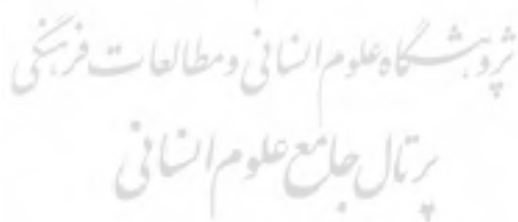
 <https://orcid.org/0009-0005-0168-3477>

Mohammad Mahdi
Shahmoradi
Fereidouni

 <https://orcid.org/0000-0001-5823-4211>

Mohammad Sharifi

 <https://orcid.org/0000-0002-5127-5042>

منابع

قرآن کریم

- اشکوری، محمد بن علی. (۱۳۷۳). تفسیر شریف لاهیجی. چاپ اول. تهران: دفتر نشر داد.
- اصفهان‌ی، محمدعلی. (۱۳۸۷). تفسیر قرآن مهر. قم: پژوهش‌های تفسیر و علوم قرآن.
- باقری خلیلی، علی‌اکبر. محرابی کالی، منیره. (۱۳۹۳). «طرح‌واره «حجمی» رهیافتی به واقع‌گرایی سعدی». نشریه نشر پژوهی ادب فارسی، شماره ۳۶. سال ۱۷. صص ۹۰-۱۱۱.
- پرهیزگار، اکرم. کرد زعفرانلو، عالیہ. (۱۳۹۹). «بررسی نمادین توصیفات بهشت و جهنم با توجه به آیات قرآن کریم در چارچوب زبان‌شناسی شناختی (طرح‌واره تصویری حجمی)». نشریه رخسار زبان. شماره ۱۵. صص ۸۳-۱۰۰.
- تیموری، نسرین. جیگاره‌ای، مینا. فقیه ملک مرزبان، نسرین. (۱۴۰۰). «کارکرد طرح‌واره‌های تصویری در مفهوم‌سازی قرآن با تحلیل شواهدی از سوره طه و انبیاء». پژوهشنامه تفسیر و زبان قرآن، شماره ۱۸. صص ۲۹-۴۶.
- تیغ‌نورد، اکبر. (۱۳۹۶). «بررسی طرح‌واره‌های تصویری در اشعار فروغ فرخزاد و فریدون مشیری». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته آموزش فارسی به غیرفارسی‌زبانان. دانشکده ادبیات و علوم انسانی. دانشگاه سمنان.
- جزائری، ابوبکر جابر. (۱۴۱۶ ق). آیسر التفاسیر لکلام العلی الکبیر. مدینه: مکتبه العلوم و الحکم.
- حجتی، محمد باقر. (۱۳۶۸). پژوهشی در تاریخ قرآن کریم. تهران: انتشارات اسوه.
- حجازی، محمد محمود. (۱۴۱۳ ق). التفسیر الواضح. چاپ دهم. بیروت: دار الجیل.
- حوی، سعید. (۱۴۲۴ ق). الاساس فی التفسیر. چاپ اول. مصر: دار السلام.
- خطیب، عبدالکریم. (۱۴۲۴ ق). التفسیر القرآنی للقرآن. چاپ اول. بیروت: دار الفکر العربی.
- راغب، محمد. (۱۴۱۲ ق). المفردات فی غریب القرآن. المحقق: صفوان عدنان الداودی. چاپ اول. دمشق: دارالقلم، الدار الشامیة.
- رازی، حسین بن علی. (۱۴۰۸ ق). روض الجنان و روح الجنان فی تفسیر القرآن. چاپ اول. مشهد: آستان قدس رضوی، بنیاد پژوهش‌های اسلامی.
- زحیلی، وهبه. (۱۴۱۱ ق). التفسیر المنیر فی العقیده و الشریعہ و المنهج. چاپ دوم. دمشق: دارالفکر.

سبزواری، محمد. (۱۴۰۶ ق). *الجدید فی تفسیر القرآن المجید*. چاپ اول. بیروت: دار التعارف للمطبوعات.

شاه عبدالعظیمی، حسین. (۱۳۶۳). *تفسیر اثنی عشری*. چاپ اول. تهران: میقات.

صادقی تهرانی، محمد. (۱۳۸۸). *ترجمان فرقان: تفسیر مختصر قرآن کریم*. چاپ اول. قم: شکرانه.

صفایی، غلامعلی. (۱۳۸۷). *ترجمه و شرح معنی الادیب*. قم: قدس.

طوسی، محمد بن حسن. (بی تا). *التبیان فی تفسیر القرآن*. چاپ اول. بیروت: دار إحياء التراث العربی.

طباطبایی، سید محمدحسین. (۱۳۹۰ ق). *المیزان فی تفسیر القرآن*. چاپ دوم. بیروت: مؤسسه الأعلمی للمطبوعات.

طبرسی، فضل بن حسن. (۱۳۷۲). *مجمع البیان فی تفسیر القرآن*. چاپ سوم. تهران: ناصر خسرو.

طیب، عبدالحسین. (۱۳۶۹). *اطیب البیان فی تفسیر القرآن*. چاپ دوم. تهران: بی نا.

عسکرنیا، مدینه. (۱۳۹۱). *بررسی استعاره‌های مفهومی در ترانه‌های عامیانه گویش بختیاری از*

دیدگاه شناختی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. رشته زبان‌شناسی همگانی. دانشکده ادبیات و

زبان‌های خارجی. دانشگاه پیام نور.

عابدی جزینی، مهدی. ربانی، نفیسه. ربانی، زهره. (۱۳۷۹). «بررسی طرح‌واره‌های تصویری

«عذاب» در قرآن کریم از منظر زبان‌شناسی شناختی»، *تحقیقات علوم قرآن و حدیث*

دانشگاه الزهراء، سال پانزدهم، شماره ۳. صص ۱۲۸-۱۵۷.

فراهیدی، عبد الرحمن الخلیل. (بی تا). *العین*، بی جا: بی نا.

فضل الله، محمد حسین. (۱۴۱۹ ق). *من وحی القرآن*. چاپ اول. بیروت: دار الملائک.

قاسمی، آزاده. (۱۳۹۴). *بررسی استعاره‌های مفهومی و طرح‌واره‌های تصویری واژه‌های غم در*

اشعار فریدون مشیری. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. رشته زبان‌شناسی. دانشگاه فردوس

مشهد.

قائم‌نیا، علیرضا. (۱۳۹۰). *معناشناسی شناختی قرآن*. تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

قرشی بنابی (الف)، علی اکبر. (۱۴۱۲ ق). *قاموس قرآن*. چاپ ششم. تهران: دارالکتب الاسلامیه.

قرشی بنابی (ب)، علی اکبر. (۱۳۷۵). *تفسیر احسن الحدیث*. چاپ اول. قم: دفتر نشر نوید اسلام.

طرح‌واره‌های تصویری و کارکرد معنایی آن در سورهٔ حدید؛ حبیب‌پور گودرزی و همکاران | ۱۴۱

کاشفی، حسین بن علی. (بی‌تا). *تفسیر حسینی (مواهب علیّه)*. چاپ اول. سراوان: کتاب‌فروشی نور.
کرد زعفرانلو، عالیّه. ابراهیم پورنیک، فائقه. (۱۳۹۸). «بررسی طرح‌واره‌های تصویری جانسون در آیات توصیف‌کننده دوزخ و بهشت در چارچوب معناشناسی شناختی»، *مجلهٔ ذهن*، شمارهٔ ۷۹. صص ۱۱۹-۱۵۲.

لیکاف، جورج. جانسون، مارک. (۱۳۹۴). *استعاره‌هایی که با آن‌ها زندگی می‌کنیم*. مترجم: هاجر آقا ابراهیمی. چاپ اول، تهران: نشر علم.

میرزایی، مسیب. (۱۳۹۵). *معناشناسی قضا و قدر در قرآن*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. رشته علوم قرآنی. دانشکده علوم قرآنی اصفهان. دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم.

ماتریدی. محمد بن محمد. (۱۴۲۷ ق). *تأویلات أهل السنّة (تفسیر الماتریدی)*، چاپ اول، بیروت: دار الکتب العلمیّه. منشورات محمد علی بیضون.

مشرعی، محمود. (۱۳۹۱). *مقایسه طرح‌واره‌های تصویری در اشعار شاملو، فروغ و سهراب سپهری*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم انسانی. دانشگاه پیام نور مرکز تهران.

مظفری ورسی، محمد حیدر. (۱۳۸۸). *مرگ‌اندیشی در آموزه‌های اسلامی*. ناشر: صداوسیما جمهوری اسلامی ایران. مرکز پژوهش‌های اسلامی.

مقاتل بن سلیمان. (۱۴۲۴ ق). *تفسیر مقاتل بن سلیمان*. چاپ اول. بیروت: دار إحياء التراث العربی.
مکارم شیرازی، ناصر. (۱۳۷۱). *تفسیر نمونه*. چاپ دهم. تهران: دار الکتب الإسلامیّه.

مغنیّه، محمدجواد. (۱۴۲۴ ق). *التفسیر الکاشف*. چاپ اول. قم: دار الکتب الإسلامیّه.

References

Johnson, Mark. (1987). *The Body In The Mind. The Bodily Basis of Meaning Imagination and Reason*. Chicago: University of Chicago Press.

References [In Persian & Arabic]

The Holy Qur'an. (n.d.).

Ashkevari, M. (1994). *Tafsir Sharif Lahiji*. (1st Ed). Tehran: Dad.

Esfahani, M. (2008). *Tafsir Mehr*. Qom: Research on Quranic interpretation and sciences.

Baqeri Khalili, A. A; Mehrabi Kali, M. (2014). "A Volumetric Schema as an Approach to Sa'di's Realism." *Persian Prose Studies Journal*. 36(17), 90-111.

- Parhizgar, A; Kord Zafaranlu, A. (2020). "A Symbolic Analysis of Descriptions of Paradise and Hell in the Qur'an within Cognitive Linguistics (image schema: volume)." *Rokhsar Zaban*. 15, 83–100.
- Teymuri, N; Jigareh'i, M; Faqih Malek Marzban, N. (2021). "Image Schemas in Qur'anic Conceptualization: Evidence from Surah Taha and Anbiya." *Tafsir and Qur'anic Language Research Journal*. 18, 29–46.
- Tighnavard, A. (2017). *A study of Image Schemas in the Poetry of Forugh Farrokhzad and Fereydoun Moshiri* (Master's thesis). Semnan University.
- Jaza'iri, A. J. (1416). *Aysar al-Tafasir li Kalām al-'Ali al-Kabīr*. Medina: Maktabat al-'Ulum wa al-Hikam.
- Hojjati, M. B. (1989). *A Study on the History of the Holy Qur'an*. Tehran: Osveh.
- Hijazi, M. M. (1413). *al-Tafsir al-Wāḍiḥ*. (10th Ed). Beirut: Dar al-Jil.
- Hawwa, S. (1424). *al-Asās fī al-Tafsir*. (1st Ed). Egypt: Dar al-Salam.
- Khatib, A. (1424). *al-Tafsir al-Qur'ani lil Qur'an*. (1st Ed). Beirut: Dar al-Fikr al-'Arabi.
- Rāghib, M. (1412). *al-Mufradāt fī Gharīb al-Qur'an*. (al-Dawudi, S. Ed). Damascus: Dar al-Qalam & al-Dar al-Shamiya.
- Razi, H. (1408). *Rawḍ al-Jinān wa Rūḥ al-Jinān fī Tafsir al-Qur'an*. (1st Ed.). Mashhad: Astan Quds Razavi.
- Zuhaylī, W. (1411). *al-Tafsir al-Munīr fī al-'Aqīdah wa al-Sharī'ah wa al-Manhaj*. (2nd Ed.). Damascus: Dar al-Fikr.
- Sabzevari, M. (1406). *al-Jadīd fī Tafsir al-Qur'an al-Majid*. (1st Ed.). Beirut: Dar al-Ta'aruf.
- Shah 'Abd al-'Azimi, H. (1984). *Tafsir Athnā 'Asharī*. (1st Ed.). Tehran: Miqat.
- Sadeqi Tehrani, M. (2009). *Tarjoman Furqan: A Concise Interpretation of the Qur'an*. (1st Ed.). Qom: Shokraneh.
- Safai, G. (2008). *Translation and Commentary of Mughni al-Adib*. Qom: Qods.
- Ṭūsī, M. (n.d.). *al-Tibyān fī Tafsir al-Qur'an*. (1st Ed.). Beirut: Dar Ihya' al-Turath al-'Arabi.
- Ṭabāṭabā'ī, M. (1390). *al-Mīzān fī Tafsir al-Qur'an*. (2nd Ed.). Beirut: Mu'assasat al-'Alami.
- Ṭabrisī, F. (1993). *Majma' al-Bayān fī Tafsir al-Qur'an*. (3rd Ed.). Tehran: Nasir Khosrow.
- Ṭayyib, A. (1990). *Atyab al-Bayān fī Tafsir al-Qur'an*. (2nd Ed.). Tehran: Publisher not identified.

- Askarniya, M. (2012). *A Cognitive Study of Conceptual Metaphors in Bakhtiari Folk Songs* (Master's thesis). Payam-e Nour University.
- Abedi Jazini, M; Rabani, N; Rabani, Z. (2000). "Image Schemas of "punishment" in the Qur'an from a Cognitive Linguistics Perspective." *Qur'an and Hadith Sciences Research*. 15(3), 128–157.
- Farāhīdī, A. (n.d.). *al-'Ayn*. N.p.: N.n.
- Faḍlullāh, M. H. (1419). *Min Wahy al-Qur'an*. (1st Ed.). Beirut: Dar al-Malak.
- Ghasemi, A. (2015). *Conceptual Metaphors and Image Schemas of "Sorrow" in Moshiri's Poetry* (Master's thesis). Ferdowsi University of Mashhad.
- Qa'eminia, A. (2011). *Cognitive Semantics of the Qur'an*. Tehran: Research Institute for Islamic Culture and Thought.
- Qurashi Benabi (a), 'A.-A. (1412 A.H.). *Qamus al-Qur'an* (6th ed.). Tehran: Dar al-Kutub al-Islamiyya.
- Qurashi Benabi (b), 'A.-A. (1996). *Tafsir Ahsan al-Hadith* (1st ed.). Qom: Navid-e Islam Publishing.
- Kashifi, H. b. 'Ali. (n.d.). *Tafsir-i Husayni (Mawahib 'Aliyya)* (1st ed.). Saravan: Nour Bookshop.
- Kord Zafaranlu, 'A., & Ebrahim Pournik, F. (2019). Johnson's image schemas in Qur'anic descriptions of hell and paradise. *Zehn Journal*, 79, 119–152.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2015). *Metaphors We Live By* (H. Agha Ebrahimi, Trans.). Tehran: Nashr-e Elm. (Original work published 1980)
- Mirzaei, M. (2016). *A semantic study of "qada' and qadar" in the Qur'an* (Master's thesis). Isfahan Quranic Sciences Faculty, University of Qur'anic Sciences and Teachings.
- Maturidi, M. b. M. (1427 A.H.). *Ta'wilat Ahl al-Sunna (Tafsir al-Maturidi)* (1st ed.). Beirut: Dar al-Kutub al-'Ilmiyya.
- Motasharrei, M. (2012). *Comparing image schemas in the poetry of Shamloo, Forugh, and Sohrab* (Master's thesis). Payam-e Nour University, Tehran Center.
- Mazafari Varsi, M. H. (2009). *Death contemplation in Islamic teachings*. Qom: Islamic Research Center of IRIB.
- Muqatil b. Sulayman. (1424 A.H.). *Tafsir Muqatil b. Sulayman* (1st ed.). Beirut: Dar Ihya' al-Turath al-'Arabi.
- Makarem Shirazi, N. (1992). *Tafsir-i Nemuneh* (10th ed.). Tehran: Dar al-Kutub al-Islamiyya.

- Mughniya, M. J. (1424 A.H.). *Al-Tafsir al-Kashif* (1st ed.). Qom: Dar al-Kitab al-Islami.
- Johnson, M. (1987). *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason*. Chicago: University of Chicago Press.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

استناد به این مقاله: حبیب پور گودرزی، رقیه، شاهمرادی فریدونی، محمد مهدی، شریفی، محمد. (۱۴۰۴).
طرح‌واره‌های تصویری و کارکرد معنایی آن در سوره حدید، دو فصلنامه علمی سراج مُنیر، ۱۶(۵۱)، ۱۱۱-۱۴۴.

DOI: 10.22054/AJSM.2024.78580.2015

Seraje Monir is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.